

Рівненський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
Управління освіти Рівненського міськвиконкому
КУ «Рівненський міський методичний кабінет»
Рівненська загальноосвітня школа I – III ступенів № 27
Рівненської міської ради

*Формування інформаційно-комунікаційної
компетентності учнів як засобу розвитку
критичного мислення*

Методична розробка

Досвід роботи
вчителя історії
Рівненської загальноосвітньої школи
I – III ступенів № 27 Рівненської міської ради
Шевчука Михайла Петровича

Рівне 2017

Автор досвіду:

Шевчук Михайло Петрович, вчитель історії

Рівненської загальноосвітньої школи

Рівненської міської ради,

спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, «старший учитель»,

стаж роботи 34 роки.

Тема досвіду:

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів як засобу розвитку критичного мислення

Адреса досвіду:

Рівненська загальноосвітня школа I – III ступенів № 27

Рівненської міської ради

м. Рівне, вул. Дубенська, 133.

Телефон: 628377

Електронна адреса: ScooL27_rivne@ukr.net

2

Шевчук М.П.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів як засобу розвитку критичного мислення. Досвід роботи. – Рівне, 2017.

У методичній розробці подано матеріали з досвіду роботи вчителя історії Рівненської загальноосвітньої школи І – III ступенів № 27 Шевчука М.П. щодо формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів як засобу розвитку критичного мислення.

Зроблено опис досвіду за рекомендованою схемою та запропоновано розробки уроків з історії, які ілюструють практичні підходи вчителя щодо реалізації теми досвіду.

Схвалено науково-методичною радою Рівненської загальноосвітньої школи І – III ступенів № 27 (протокол № 2 від 27.11.2017 р.)

Схвалено науково-методичною радою КУ «Рівненський міський методичний кабінет» (протокол № 3 від 04.12.2017 р.)

Схвалено науково-методичною радою Рівненського РОІППО

(протокол № _____ від _____ 20__ р.)

ЗМІСТ

1. Автор, тема, адреса досвіду	2
2. Анотація досвіду	3
3. Зміст	4
4. Опис досвіду	5
5. Розробка уроків за темою досвіду	13

5.1. Урок історії в 10 класі «Практичне заняття. Ідеї автономії та самостійництва в програмах політичних партій».	14
5.2. Урок історії в 8 класі «Наростання національно-визвольної боротьби»	30
5.3. Урок всесвітньої історії в 6 класі «Стародавній Китай»	37
6. Використані джерела	45
7. Додатки	46

ОПИС ДОСВІДУ

5

Навчання без міркування – марна праця
Конфуцій

На початку ХХІ століття сучасна цивілізація стала перед глобальними проблемами. Сучасні суспільно політичні та соціально-економічні відносини змушують людину до постійного самовдосконалення. Науково-технічна революція вимагає від людини змінюватися швидше, ніж це було до цього часу.

Завданням сьогодення є відповідність навчання та соціального замовлення суспільства. Молоде покоління має бути готове до життя, вміти застосовувати знання на практиці. Побудова демократичного суспільства вимагає компетентної особистості, адаптованої до інформаційного суспільства, здатної до самоосвіти і саморозвитку, яка вміє критично мислити, опрацювати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, здатної до продуктивної діяльності в певній сфері.

Актуальність досвіду. Основною метою шкільної історичної освіти, як зазначено в програмі, є формування вільної особистості, яка визнає загальнолюдські та національні цінності, свідомого громадянина, людини толерантної, яка вміє не тільки оволодіти певною інформацією, а й критично опрацювавши її, вміло використати з користю для потреб суспільства. Індикаторами в багатьох країнах стали саме компетентності, що визначають готовність учня до життя, його участі в житті суспільства. Основними

6

компетентностями (додаток 1), яких потребує життя, є: вивчати, шукати, думати співпрацювати, прийматися за справу, адаптуватись.

Практична значущість. Формування інформативно-комунікативної компетентності учнів як засобу розвитку критичного мислення особистості допомагає розв'язати такі завдання (додаток 2):

* формування здатності особистості об'єднати знання, уміння та здобутий досвід для розв'язання життєвих проблем;

* виховання свідомої особистості з громадянською позицією, як визнає загальнолюдські та національні цінності, готовою до визначення свого

місця в житті суспільстві;

* систематизація знань, здобутих при вивченні різних навчальних предметів та інших джерел інформації;

* формуванні в учнів наукового світогляду, вмінню швидко приймати рішення на основі здобутих знань.

Провідна ідея досвіду спрямована на формування інформаційно-комунікаційної компетентності учнів як засобу розвитку критичного мислення особистості, яка допоможе йому знайти своє місце у житті суспільства, розвинути свої вміння критично ставитися до різних джерел інформації, виробляти власне ставлення до суспільних процесів.

Інноваційна значущість. Формування компетентностей є інноваційним в освіті, тому що його метою є людини на, яка готова використовувати засвоєні знання, уміння, навички, а також способи діяльності у конкретних життєвих ситуаціях. Нашим завданням є допомогти учню не тільки здобути знання, але й навчитися використовувати ними. Учень має навчитися орієнтуватися у інформаційному просторі, самостійно опрацьовувати матеріал, вміти співпрацювати в колективі, з повагою ставитися до іншої думки. Потреба в таких уроках і зумовлена пошуками шляхів формування критичного мислення учня (додаток 3).

Наукову теоретичну базу досвіду становлять публікації відомих науковців: О. Ситник, Г. Данилова, О. Пометун (компетентнісний підхід), І. Єрмакова, Л. Сохань, К. Баханова (компетентнісно-орієнтоване), С. Смирнова, О. Белкіна (створення ситуації успіху), С. Крамаренко, О. Ковальчук (освітні технології), О. Пометун, А. Пироженко (інтерактивні технології).

Суть досвіду. Компетентності – це динамічна комбінація знань, умінь, цінностей, які визначають здатність особистості успішно вирішувати життєві

проблеми, спроможність у подальшому навчатися та провадити професійну діяльність.

На засадах компетентнісного підходу освіта має реалізувати дві функції навчального процесу: навчити дитину навчатися впродовж життя, щоб вона могла і усвідомлювала необхідність отримувати інформацію, та навчити дитину використовувати знання в практичній діяльності. Враховуючи це плануємо навчальний процес не тільки як процес засвоєння нових знань, оволодіння вміннями й навичками, не тільки розставляю акценти у виховному значенні уроку, але й формування компетентностей засобами історичної науки, розвитку творчої активності, вміння орієнтуватися у інформаційному просторі. Прагну підібрати такі форми діяльності, щоб учні прагнули вчитися, пізнавати нове, самовдосконалюватися, творити.

Щодня життя підкидає нам чимало питань і проблем, які вимагають наших відповідей та ефективних рішень. Деякі з них прості, а деякі – не зовсім. Щоб обрати найкраще з рішень, слід використати критичне мислення – це наукове мислення, суть якого полягає в ухваленні ретельно обміркованих та незалежних рішень. Головним чином йому притаманні такі властивості, як усвідомленість та самовдосконалення.

Людина, яка володіє критичним мисленням може легко знаходити потрібну й важливу інформацію, може її перевірити, уважно вивчає усі можливості, прискіпливо оцінює кожен варіант й робить власний вибір.

8

Критичне мислення дає інструменти, щоб зробити власне життя більш осмисленим і успішним. Критично мислячі люди – інтелектуально незалежні, ними неможливо маніпулювати. Вони можуть ставити правильні запитання, шукати і бачити зв'язки між явищами і вчинками людей, а саме головне – вибудовувати власні судження (додаток 4).

Є різні способи навчитись критично мислити.

У своїй практичній діяльності послуговуюся методами та прийомами, які сприяють розвитку критичного мислення учнів.

Методика розвитку критичного мислення заснована на творчому співробітництві учня і вчителя, на розвитку в учнів аналітичного й творчого підходів до будь-якого матеріалу. У навчальному процесі виокремлюю три стадії: виклик; осмислення; рефлексія. На першій стадії використовую різні прийоми, зокрема, «мікрофон», метод «очікувань», метод «вільного письма», «мозковий штурм». На початковому етапі заохочую учнів до висловлювання протилежних позицій з певної проблеми, висловлюванню власних аргументів та визначення позиції учнів класу.

Наступним кроком залучаю різноманітні додаткові джерела: розповідь вчителя, відеоматеріали, презентації учнів тощо. Брав участь у створенні педагогічного програмного засобу у 2006 році, у розробці ПП «Контурплюс» (м. Рівне) з історії України для 9-го класу і з новітньої історії для 11-го.

Під час навчальної діяльності використовую методики групового навчання. Готую завдання для роботи в парах, невеликих групах (до 3-4 учнів). Працюючи з документами чи опрацьовуючи відеоматеріали, учні спільно розв'язують поставлені перед ними завдання.

Під час роботи на стадії осмислення приділяю значну увагу історичним поняттям. Діти навчаються аналізувати, систематизувати матеріал.

Під час розповіді учнів чи аргументації власної позиції широко використовую на уроках історії методи «Прес», «Незакінчене речення»,

9

«Тільки хвилина». Ці методи допомагають дітям упорядкувати власні думки, й у чіткій і стислій формі висловити власну позицію.

Так, під час вивчення діяльності Б. Хмельницького, його зовнішньополітичну діяльність, учні використовують як твори Т. Шевченко, думки М. Драгоманова так і відоматеріали з поглядами українських істориків про укладання договору з Московським царством у 1654 році. Використання різних джерел при розгляді гострих питань української історії сприяє розвитку критичного мислення учнів.

Для сприяння розвитку критичного мислення учнями на різних етапах уроку демонструють учнівські презентації. Допомогають школярам обирати джерела інформації, складати сценарій та оформлювати роботу. Так в 11 класі, під час розгляду політики світського уряду, використовую презентацію на тему «Національна політика компартії у повоєнний період», учні порівнюють історичні концепції російських та українських істориків кінця XIX – початку XX століття.

Щоб перевірити, як учні засвоїли матеріал або перевірити їх здатність висловлювати та захищати власну позицію, пропоную учням завдання з прокативними судженнями, відеоматеріали з іншою позицією, ніж була висловлена на уроці.

Для розвитку критичного мислення пропоную завдання проблемно-пошукового характеру. Наприклад, під час вивчення теми «Друга світова війна» пропоную учням пояснити, що було батьківщиною у 1939, 1941 та 1945-1947 роках для мешканців Волині, Холмщини, Київщини, Закарпаття та Північної Буковини.

Формуванню інформаційно-цифрової, соціальної та громадянської компетентності сприяє виконання домашніх завдань. Учні опрацювавши відеоматеріали з засобів інформації, мають представити своє бачення проблеми, шляхи її розв'язання. Зокрема, підготовка невеликих презентацій з показом різних позицій та захистом власної.

10

Так, при вивченні у 8 класі теми «Реформація та контрреформація», у 11 класі – «Боротьба УПА проти радянської влади», учні мають можливість використовуючи краєзнавчий матеріал, створивши презентації, застосувавши відеоматеріали, висловити власні судження з питання релігійного розвитку українського народу.

Написання есе з певної теми дозволяє учням, під час підготовки домашнього завдання та захисту його на уроці, висловити власні судження

після, аргументувати їх. Таке завдання сприяє розвитку мовної компетенції учнів.

Формуванню критичного мислення сприяє вміння складати порівняльні таблиці, схеми. Так при вивченні теми «Великі географічні відкриття» у 8 класі, учні використавши різні джерела інформації, зокрема презентації та відеоматеріали, мають скласти порівняльну таблицю про позитивні та негативні сторони події.

Сформуванню критичного ставлення до історичних процесів сприяють і позакласні заходи. Так, починаючи з жовтня 2013 року разом з колегами, вчителями історії, готуємо та проводимо тематичні лінійки та виховні заходи для учнів різних вікових категорій.

Пропоную домашні завдання такого типу: підготувати презентацію, написати есе, підібрати матеріал з засобів масової інформації (преса, телебачення), яка відображає різні погляди на проблему.

Головним завданням для школи є підготувати учня до самостійного опрацювання матеріалів по завершенню навчання в школі, навчити його висловлювати та захищати власну позицію, критично ставитися до отриманої інформації. Вважаю, що подібні завдання їм в цьому допоможуть.

Результативність досвіду. Формування інформативно-комунікативної компетентності учнів допомагає учням розвивати вміння критичного мислення особистості, брати участь в дискусіях, усвідомлено розв'язувати життєві та суспільні проблеми, правильно визначати свою позицію у

11

суспільному житті. За відповідний період учні постійно ставали призерами міських олімпіад.

Рік	Олімпіади		МАН(область)
	Місто	Область	
2013 – 2014	II місце два III місця	III місце	
2014 – 2015	два III місця		III місце

2015 – 2016	II місце		
2016 – 2017	III місце		
2017 – 2018	III місце		

Основні труднощі в реалізації проблемної теми пов'язані з недостатньою кількістю розроблених дидактичних матеріалів у підручнику, добром відеоматеріалів. Багато часу витрачаю на підбор відеоматеріалів, де показана різна точка зору з проблемних питань.

Ефективність реалізації проблемної теми «Формування інформативно-комунікативної компетентності учнів як засобу розвитку критичного мислення особистості» полягає в тому, що дитина зможе застосувати набуті знання та навички на практиці, зможе вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, оцінювати інформацію під різними кутами зору, знаходити нові способи розв'язання проблем, усвідомлювати себе самодостатнім громадянином.

Список використаних джерел

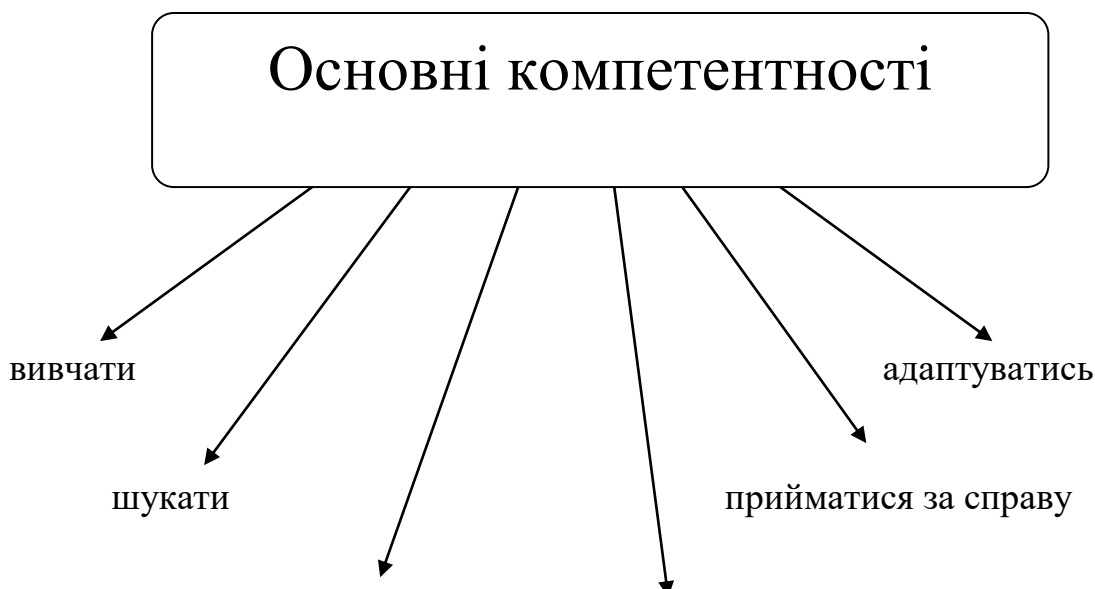
1. Амелькіна М., Амелькін О. Використання електронних ресурсів на уроках історії // Історія України. – 2010. – № 19.
2. Десятов Д. Про використання відеоматеріалів на уроках історії // Історія України. – 2007. – № 18.
3. Дрібниця В. Використання відео- та мультимедійних матеріалів на уроках історії // Історія України. – 2000. – № 17.
4. Дрібниця В. Історична інформація в мережі Інтернет // Комп'ютер у школі і сім'ї. – 2007. – № 1.
5. Єфіменко Т. Використання ІКТ у процесі вивчення історії та правознавства // Комп'ютер у школі і сім'ї. – 2007. – № 7.
6. Жаріков В. З досвіду використання мультимедійних технологій на уроках історії // Історія України. – 2010. – № 9.
7. Ладиченко Т. Електронний педагогічний засіб з історії – новий крок в оволодінні навчальним матеріалом. // Історія в школах України. – 2005. – № 4.

8. Лещук Р. Аналіз уроку з використанням інформаційно-комунікативних технологій // Завуч. – 2010. – № 4.
9. Методика навчання історії в школі. // О.Пометун, Г.Фрейман, К., 2005. – 328с.
10. Мокрогуз О. До питання методики застосування мультимедійної презентації Powerpoint на уроках історії // Історія України. – 2010. – № 11.
11. Срібняк О., Худобець О. Педагогічний дизайн мультимедійного уроку. // Історія України. – 2008. – №№ 37-39.

12. Худобець О. Використання технології презентації на уроках історії. // Історія України. – 2005. – №№ 29-32.
13. Шевченко А. Використання ІКТ у сучасній школі. // Педагогічна майстерність. – 2012. – № 3.
14. Фоменко А., Пометун О. Сучасні комп'ютерні навчальні програми з історії та підходи до їх використання на уроках. // Історія в школах України. – 2002. – № 3.
15. Фоменко А. Деякі підходи до розробки і створення навчальних комп'ютерних програм (комп'ютерних посібників) з історії. // Історія в школах України. – 2003. – № 1.
16. Шевченко А. Методика розробки електронних підручників для загальноосвітніх середніх шкіл України. – Донецьк. – 2001.
17. Юхимович О. Використання Інтернет-ресурсу під час вивчення економіки. // Географія та економіка в сучасній школі. – 2012. - № 9.

45

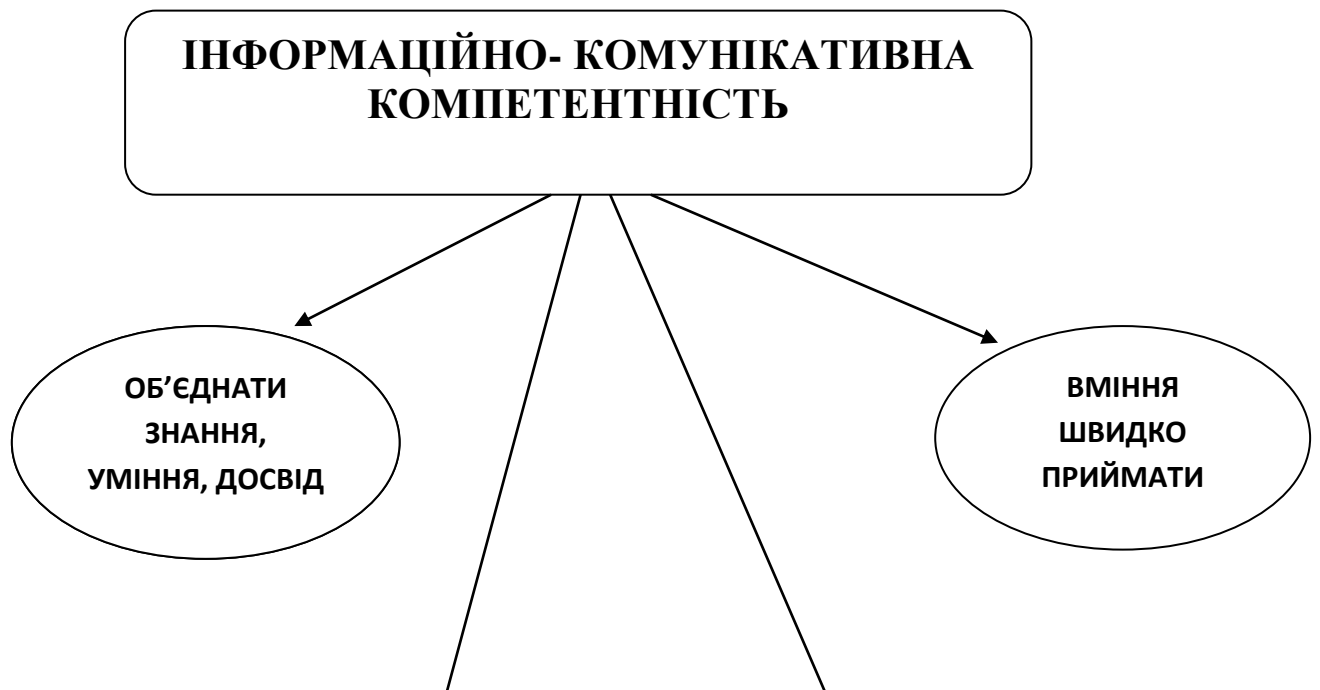
ДОДАТОК 1

думати

співпрацювати

ДОДАТОК 2

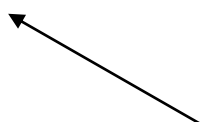

47

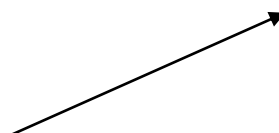
ДОДАТОК 3

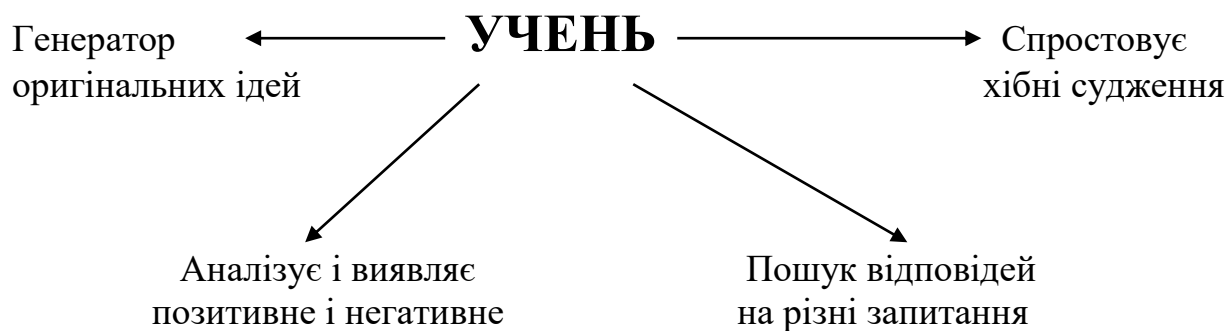
Діяльність учня, що критично мислить

Самостійне розв'язання
проблеми

Самостійно мислити

ДОДАТОК 4

Соціальна та громадянська компетентності

